

Nr 103

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombildning av Stockholms högskola till universitet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 29, punkt 8, s. 20 och 21, av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1959) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1959/60 beräkna till Byggnadsarbeten för Stockholms högskola ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 106, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 13 mars 1959, föreslagit riksdagen att dels besluta att Stockholms högskola skall den 1 juli 1960 ombildas till ett statligt lärosäte, benämnt universitetet i Stockholm, dels besluta att universitetet skall successivt utflyttas till Frescatiområdet på Norra Djurgården i Stockholm, dels godkänna av departementschefen förordad förslag till överenskommelse angående grunderna för exploatering av Frescatiområdet m. m., dels godkänna av departementschefen förordad förslag till avtal angående inrättande av ett universitet i Stockholm m. m., dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordad vidtaga de åtgärder och meddela de föreskrifter, som erfordras för genomförande av ombildningen, utflyttningen och exploateringen, dels ock att till Byggnadsarbeten för universitetet i Stockholm för budgetåret 1959/60 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ollén* (I: 442) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Stockholm (II: 548), i vilka hemställts, att riksdagen måtte uttala, att ytterligare markförvärv än de i motionerna berörda för det blivande universitetet eller dess studenters räkning icke är att påräkna inom Djurgårdens område.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för innehållet i propositionen får utskottet hänvisa till densamma.

Beträffande motiveringen för det motionsvis framställda yrkandet hänvisas till motionen II: 548.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

I en av *byggnadsstyrelsen* utarbetad promemoria av den 31 december 1957 har styrelsen dels lämnat redogörelse för de nuvarande lokalförhållandena vid Stockholms högskola, dels ock framlagt förslag till plan för högskolans utbyggnad.

Stockholms högskolas lokaler äro i huvudsak belägna kring Observatoriekullen. De naturvetenskapliga ämnena ha sålunda de flesta av sina lokaler förlagda till Kungstensgatan 45 (kvarteret Kungstenen). De juridiska och humanistiska ämnena ha huvudsakligen sina lokaler vid Norrtullsgatan 2 (kvarteret Bergsmannen Större), Odengatan 59 och 61 (kvarteret Spelbomskan) samt vid Drottninggatan 95 (kvarteret Vega). Därjämte har högskolan lokaler vid Norrtullsgatan 16 (kvarteret Mimer). Högskolan förhär även ett flertal lokaler i olika stadsdelar.

Byggnadsstyrelsen har framhållit, att de nuvarande lokalerna med några få undantag vore ytterst bristfälliga och i vissa fall uppenbart hälsovådliga. Splittringen av undervisningsverksamheten — samma avdelning kunde vara inhyt på ett flertal olika ställen — inverkade i hög grad menligt på undervisning och forskning. Storstadsmiljön och studenternas bostadsförhållanden — cirka hälften av de inskrivna studenterna vid högskolan vore från landsorten — bidroge därjämte till att skapa ännu ogynnsammare betingelser för ett koncentrerat studiearbete. Lokalernas otillräcklighet och bristfälliga standard kunde sägas redan nu ha skapat ett behov av radikala åtgärder för att högskolan på ett någorlunda tillfredsställande sätt skulle kunna fortsätta sin verksamhet. Den väntade ökningen av antalet studerande komme att framkalla en katastrofsituation, om icke erforderliga åtgärder vidtoges.

Den i omförmälda promemoria framlagda utbyggnadsplanen innefattar två alternativ. Det ena, det s. k. *innerstadsalternativet*, avser en utbyggnad av högskolan i anslutning till befintliga byggnader i innerstaden (propositionen s. 18—22). Det andra, det s. k. *yttre stadsalternativet*, innebär en successiv utflyttning av högskolan till Frescatiområdet på Norra Djurgården i nära grannskap av naturhistoriska riksmuseet (propositionen s. 22—31). Enligt båda alternativen skola högskolans botaniska institutioner förläggas till ett område vid Lilla Frescati.

Det uppställda byggnadsprogrammet enligt såväl innerstads- som yttre stadsalternativet har av byggnadsstyrelsen beräknats böra genomföras inom en tid av cirka 10 år eller under budgetåren 1958/59—1967/68.

Kostnaderna för de båda alternativen framgå av följande tablå. För att en ekonomisk jämförelse mellan de båda alternativen överhuvud skall kunna göras har byggnadsstyrelsen tillämpat tre alternativt antagna värden på råmarken inom Frescatiområdet, nämligen 10, 20 respektive 50 kronor per m².

Kostnader	Innerstaden	Ytterstaden		
Råmarkspris per m ²	—	10 kr.	20 kr.	50 kr.
Byggnadskostnader	85 m.kr.	100 m.kr	100 m.kr	100 m.kr.
Markkostnader, nu aktuella	30 »	1,5 »	3,0 »	7,5 »
	115 m.kr.	101,5 m.kr.	103,0 m.kr.	107,5 m.kr.
Markkostnader för framtida utbyggnad	60 »	1,2 »	2,4 »	6,0 »
	175,0 m.kr.	102,7 m.kr.	105,4 m.kr.	113,5 m.kr.

I tablån har värdet på den mark, som i båda alternativen föreslagits för de botaniska institutionerna, icke inräknats. Ej heller ha medtagits ersättningskostnader för nedläggande av de inom Skogs- och lantbruksakademins experimentalfält drivna anläggningarna. Hänsyn har icke heller tagits till kostnaderna för att på ett med ytterstadsalternativet jämförligt sätt anordna tillräckligt antal parkeringsplatser i innerstaden. Beträffande innerstadsalternativet ha endast kostnaderna för marken i kvarteret Mimer medräknats, medan däremot ersättning för nya byggnader för Norrtulls sjukhus icke inräknats i kalkylen.

Genom beslut den 10 februari 1956 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ekklesiastikdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga för utredning rörande Stockholms högskolas framtida ställning med uppdrag för de sakkunniga att tillika å statens vägnar upptaga förhandlingar med Stockholms stad och högskolan rörande statens, Stockholms stads och högskolans inbördes förhållanden i ekonomiskt och organisatoriskt avseende. (*Stockholms högskolas förhandlingskommitté*).

Med skrivelse den 24 februari 1959 har kommittén avgivit betänkande angående högskolans ombildning till universitet m. m. (stencilerad).

Sedan kommittén för egen del ansett sig böra i princip förorda ytterstadsalternativet bekräftades vid överläggningar med företrädare för 1955 års universitetsutredning att även universitetsutredningen funnit välgående skäl föreligga för en utbyggnad av högskolan i enlighet med detta alternativ. Stockholms högskolas styrelse har för sin del enhälligt förordat ytterstadsalternativet.

Beträffande frågan om Stockholms högskolas framtida ställning har kommittén anfört bland annat följande.

Under det första skedet av trepartsförhandlingarna — d. v. s. tiden innan de förut redovisade utbyggnadsalternativen utarbetats — kom diskussionen om Stockholms högskolas framtida ställning att väsentligen röra sig kring olika möjligheter att revidera 1948 års avtals regler om samarbetet mellan staten och Stockholms stad i fråga om högskolans ekonomi och administration. För kommittén framstod det — i betraktande av det givna förhandlingsuppdraget — som naturligt att i första hand söka utröna möjligheterna till en sådan revision, som med hänsyn till den faktiska utvecklingen efter 1948 från statens synpunkt kunde te sig angelägen. De huvudspörsmål, som en omprövning kunde komma att avse, gällde av-

vägningen av statens och stadens inflytande, finansieringen samt byggnads- och markfrågorna. För att belysa detta frågekomplex vill kommittén här rikta uppmärksamheten på vissa faktorer.

I stort sett torde Stockholms högskola numera kunna karakteriseras såsom jämställd med statsuniversiteten. Ett par viktiga undantag bör emellertid nämnas. Tillsättande av befattning som professor, laborator eller preceptor ankommer — såsom framgår av de tidigare citerade allmänna bestämmelserna — fortfarande på styrelsen, ehuru utnämningen skall underställas Kungl. Maj:t för prövning och stadfästelse. Även förordnande av oavlönad docent ankommer på styrelsen. Förordnandet skall dock underställas kanslern för prövning och stadfästelse. På dessa punkter har det synts kommittén nödvändigt i och för sig, att en ändring, syftande till fullständig överensstämmelse med motsvarande regler vid universiteten, kommer till stånd. Vidare bör framhållas att högskolans ställning som enskild stiftelse icke synes medge besvär rätt i fråga om vissa tjänstetillsättningar vid högskolan.

Högskolans successiva förändring framgår även därav, att statens allmänna avlöningsreglemente gjorts tillämpligt beträffande tjänstemän vid högskolan, i den mån de innehar tjänster upptagna å personalförteckning, som Kungl. Maj:t fastställt med stöd av riksdagens beslut. På samma tjänstemän är SPA-reglementet tillämpligt. Genom riksdagsbeslutet 1956 togs ytterligare ett betydelsefullt steg i syfte att ställa högskolans personella och andra resurser i paritet med universitetens i Uppsala och Lund.

I detta sammanhang torde vidare särskilt böra beaktas den förskjutning i förhållandet mellan stadens inflytande i högskolan och dess ekonomiska åtaganden gentemot denna, som ägt rum sedan 1948. Enligt 1948 års avtal mellan staten, Stockholms stad och Stockholms högskola rörande högskolans ställning, finansiering m. m. utser stadsfullmäktige i Stockholm fyra av styrelsens tolv ledamöter. Stadens bidrag skall enligt avtalet utgå med en fjärdedel av den s. k. anslagssumman, dock med högst 1,2 miljoner kronor. Detta maximibelopp uppnåddes redan budgetåret 1952/53, varefter sålunda kostnadsökningen för högskolans verksamhet kommit att helt falla på staten. För innevarande budgetår uppgår statens andel av anslagssumman till drygt 12 miljoner kronor. Denna utveckling visar, att en omprövning av högskolans ställning är nödvändig. Resultatet av en sådan omprövning beror givetvis av valet av bedömningsgrunder.

Kommittén vill i anslutning till dessa synpunkter understryka, att högskolans nuvarande särställning medfört en rad administrativa problem, i synnerhet för de centrala myndigheterna.

Parternas bedömning av generalplanealternativen ledde emellertid till enighet om att en utbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med ytterstadsalternativet syntes vara den enda realistiska lösningen av högskolans byggnadsfråga. Därmed försköts tyngdpunkten i förhandlingsarbetet till lokaliseringsfrågan och med denna sammanhängande spörsmål.

Det fortsatta förhandlingsarbetet gav klart vid handen att stadens delegerade icke vore beredda att överväga sådana jämkningar i 1948 års avtal som skulle innebära någon mera väsentlig ökning av kommunens ekonomiska engagemang i högskolans verksamhet. Från de delegerades sida hävdades bestämt, att högskoleväsendet i princip vore en statlig uppgift samt att de skäl, som tidigare föranlett stadens medverkan i högskolans utveckling, icke längre ägde samma styrka och i vart fall icke kunde tagas till

intäkt för krav på ökade insatser från stadens sida. Kommittén framhöll häremot, att den visserligen i princip delade uppfattningen om statens skyldighet att sörja för högskoleutbildning men att det här vore fråga om ett fullföljande, eventuellt en avlösning, av förpliktelser, som sedan gammalt och senast genom 1948 års avtal och därtill knutna uttalanden åvilade Stockholms stad.

Det förhållande att staten sålunda i framtiden — under förutsättning av i huvudsak oförändrade regler beträffande statens och stadens ekonomiska åtaganden respektive inflytande — skulle få påtaga sig praktiskt taget hela kostnaden för den erforderliga expansionen ävensom den omständigheten att investeringarna i nybyggnader för högskolan avsågs ske på staten tillhörig mark stärkte kommittén i den uppfattningen, att en av förutsättningarna för utbyggnadsprogrammets förverkligande borde vara, att statens ledning av högskolan i fortsättningen klart markerades. Därmed kom följderna av ett förstатligande av högskolan att bli huvudämnet för de fortsatta överläggningarna. Utifrån den principiella ståndpunkt rörande betingelserna för fortsatt expansion av högskolans verksamhet, som kommittén sålunda tagit, gällde det att närmare undersöka villkoren för en ombildning av högskolan till ett statligt lärosäte.

Förhandlingarna visade, att förutsättningar icke kunde bedömas föreligga för en samverkan, varigenom staden skulle ikläda sig åtaganden gentemot det tänkta universitetet och samtidigt tillförsäkras visst inflytande över dess förvaltning.

Kommittén hade sålunda att utgå från att en ombildning av Stockholms högskola till ett statligt lärosäte i realiteten skulle komma att innebära, att stadens engagemang samtidigt i allt väsentligt upphörde. För kommittén och övriga parter gällde det därför främst att uppnå en lösning av de med hänsyn till den avsedda utflyttningen betydelsefulla frågorna om framtida ägande- och nyttjanderättsförhållanden beträffande sådan staden tillhörig mark, som för närvarande disponeras av Stockholms högskola. Förhandlingsarbetet i övrigt koncentrerades på de förvaltningsfrågor som en ombildning av högskolan till ett statsuniversitet aktualiserade.

Resultatet av förhandlingsarbetet framgår av ett upprättat förslag till avtal angående inrättande av ett universitet i Stockholm m. m. jämte till förslaget hörande anmärkningar. Enligt avtalsförslaget skall högskolan den 1 juli 1960 ombildas till ett statligt lärosäte, benämnt universitetet i Stockholm.

Enligt Kungl. Maj:ts i den nu föreliggande *propositionen nr 106* framlagda förslag skall Stockholms högskola den 1 juli 1960 ombildas till ett statligt lärosäte, benämnt universitetet i Stockholm. En successiv utflyttning förutsattes ske från innerstaden till Frescatiområdet. Propositionen ansluter sig i allt väsentligt till de förslag, som framlagts av Stockholms högskolas förhandlingskommitté.

Till grund för ombildningen och utflyttningen lägges det av förhandlingskommittén, delegerade för Stockholms stad och delegerade för Stockholms högskola upprättade, vid detta utlåtande såsom *Bilaga 1* fogade förslaget till avtal mellan staten, Stockholms stad och Stockholms högskola. Enligt avtalsförslaget upphör 1948 års avtal om högskolans framtida ställning att

gälla från och med den 1 juli 1960. Stadens nuvarande årliga bidrag till högskolan, 1 200 000 kronor, upphör samtidigt att utgå. Någon bestämmelse om kommunal representation i universitetets förvaltning finnes icke i det föreslagna nya avtalet. Detta innebär vidare bland annat, att staden överlåter till staten utan särskilt vederlag äganderätten till fyra tomter. Staden upplåter därjämte under tomträtt till staten mot formell avgäld tre tomter så länge dessa erfordras för universitetets behov.

Till grund för exploateringen av Frescatiområdet lägges ett av djurgårdsnämnden och Stockholms stads fastighetsnämnd upprättat vid detta utlåtande såsom *Bilaga 2* fogat förslag till överenskommelse mellan staten och Stockholms stad.

Förslag framlägges om nybyggnad för botanisk institution vid Lilla Frescati i anslutning till Bergianska trädgården och nybyggnad för kemiskt övningslaboratorium söder om naturhistoriska riksmuseet. Vidare föreslås, att arkitekttävling anordnas rörande nybyggnader i övrigt för universitetet. För dessa ändamål samt för vissa andra byggnadsarbeten äskas ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor för nästa budgetår.

Departementschefen har anfört huvudsakligen följande.

Två frågor har utgjort huvudämnet för utrednings- och förhandlingsarbetet. Den ena har gällt Stockholms högskolas ställning, den andra högskolans lokalförhållanden och därmed sammanhängande spörsmål.

Innan jag går närmare in på dessa frågor vill jag fästa uppmärksamheten på det större sammanhang, i vilket högskolans situation i dag måste ses. Det är visserligen allmänt kända faktorer jag därmed vill peka på, men dessa faktorer förtjänar naturligtvis att hållas i minnet även här. Efterfrågan på universitets- och högskoleutbildad arbetskraft är ständigt växande, låt vara med varierande styrka inom skilda efterfrågeområden. Särskilt starkt gör sig behovet för närvarande, och sannolikt under lång tid framöver, gällande i fråga om naturvetenskapligt och tekniskt skolad arbetskraft. Samtidigt kräver ett nu snabbt växande antal ungdomar möjligheter till högre utbildning. Vi vet att tillströmningen av studerande till universitet och högskolor kommer att öka kraftigt. Antalet avlagda studentexamina vid allmänbildande gymnasier i riket var i fjol omkring 8 000. Prognoser har offentliggjorts, som utvisar att redan år 1963 antalet studentexamina skulle komma att uppgå till drygt 12 000. Med hänsyn till ungdomskullarnas storlek och det växande studieintresset bland ungdomen torde man böra räkna med att antalet studentexamina mot slutet av 1960-talet kan komma att uppgå till omkring 15 000. I fjol uppgick antalet inskrivna studerande vid landets universitet och högskolor till inemot 28 000. Den starkt ökande studentexamenen i förening med de faktorer i övrigt, som från olika synpunkter påverkar dimensioneringen av universitets- och högskoleväsendet, tyder på att motsvarande antal i slutet av 1960-talet kan komma att uppgå till kanske det dubbla, säg mellan 50 000 och 60 000. Åtgärder för att vidga universitets- och högskoleväsendets kapacitet är därför ett utomordentligt viktigt led i den långsiktiga planering, som kräves för en väl balanserad samhällsutveckling. Vid det planlägningsarbete på utbildningsom-

rådet, som sålunda måste utföras, är frågan om möjligheterna att bereda tillräckliga och tillfredsställande lokalutrymmen för det växande universitets- och högskoleväsendet av central betydelse.

Jag vill här erinra om att 1955 års långtidsutredning i sitt betänkande »Balanserad expansion» (SOU 1956:53) underströk, att kostnaderna för utbyggnaden av universitet och högskolor givetvis kunde begränsas genom en noggrann prognos- och planeringsverksamhet av det slag som påbörjats av universitetsutredningen men att lokalerna på många håll vore så otillräckliga och ansvällningen av antalet studerande under det följande årtiondet så kraftig, att en mycket betydande ökning av de årliga investeringarna syntes ofrånkomlig.

Inför den förutsedda utvecklingen har en granskning av lokalbehovet inom hela den förevarande sektorn tett sig som en av de viktigaste planläggningsåtgärderna. Sålunda föreligger nyligen utarbetade förslag till generalplan för exempelvis Stockholms högskola, Göteborgs universitet (filosofiska fakulteten) och Chalmers tekniska högskola. Jag vill här också erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 november 1958 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utarbeta förslag till nya generalplaner för byggnadsverksamheten vid universiteten i Uppsala och Lund.

I betraktande av de krav som framöver kommer att ställas på universitets- och högskoleväsendets kapacitet — jag tänker därvid icke blott på undervisningens utan även på forskningens behov — ter sig Stockholms högskolas nuvarande lokalsituation särskilt allvarlig. Eftersläpningar i fråga om utbyggnaden har redan åstadkommit ett ackumulerat behov. För vissa verksamhetsgrenar är lokalerna i dag helt otillräckliga. Standarden hos flertalet lokaler är bristfällig. Den lokalmässiga splittringen av verksamheten är ett påfallande drag.

Byggnadsstyrelsens nu föreliggande utredning om högskolans framtida lokalbehov har grundats på preliminära uppskattningar från universitetsutredningens sida. Dessa uppskattningar, som betraktats såsom en arbetshypotes, har verkställts för att möjliggöra beräkningar av utrymmesbehoven för det totala antalet studerande vid universitet och högskolor vid slutet av tioårsperioden 1955—65. Enligt uppskattningarna borde de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid periodens slut vara dimensionerade för omkring 150 procent fler studerande än vid periodens början. Motsvarande beräkningar för de humanistiska och juridiska fakulteterna utmynnar i ökningstalen 100 respektive 50 procent.

Det är uppenbart, att hållbarheten hos en sådan arbetshypotes, tillämpad på en enstaka läroanstalt, kan diskuteras. Utslagsgivande i förevarande sammanhang är emellertid att en mycket betydande ökning av tillströmningen av studerande till Stockholms högskola är att förvänta och att inga skäl talar för att denna ökning relativt sett skulle bli mindre än vid övriga motsvarande läroanstalter; i motsatt riktning pekar bland annat det förhållandet att antalet ungdomar i de åldersgrupper, som utgör rekryteringsunderlaget för de högskolestuderande, av allt att döma kommer att öka relativt sett starkare i storstockholmsområdet än i landet i övrigt. Det synes likväl lämpligt att i förevarande sammanhang tills vidare utgå från förut angivna uppskattningar för att få ett konkret underlag för beräkning av de ökade utrymmesbehoven i stort för Stockholms högskolas del under den närmaste framtiden.

På grundval av nämnda arbetshypotes har högskolans studerandeantal år 1965 beräknats utgöra cirka 7 900, d. v. s. i huvudsak en fördubbling i förhållande till basåret 1955. Av sistnämnda antal har cirka 2 000 studerande beräknats tillhöra den matematisk-naturvetenskapliga avdelningen, 5 000 den humanistiska och 900 den stats- och rättsvetenskapliga. Högskolans nuvarande lokalutrymmen omfattar cirka 22 000 m² nettogolvyta. Enligt byggnadsstyrelsens på basis av arbetshypotesen gjorda beräkning skulle år 1965 föreligga ett lokalbehov av cirka 58 000 m². Det kan nämnas, att av de nuvarande utrymmena drygt 12 000 m² tillhör den matematisk-naturvetenskapliga avdelningen, medan av det framräknade behovet inemot 37 000 m² faller på denna avdelning.

Enligt min mening måste ställning nu tagas till frågan om tillgodoseende av högskolans lokalbehov på längre sikt. Det är uppenbart, att lokalresurserna för närvarande är så ansträngda att verksamheten icke kan tillfredsställande fortgå utan en upprustning av lokalbeståndet. Att därjämte mycket längre tillåta en fortsatt tillströmning utan att vidtaga erforderliga åtgärder på byggnadssidan kan enligt min uppfattning icke försvaras.

För egen del har jag icke kunnat finna bärande skäl för en begränsning av högskolans kapacitet till i huvudsak nuvarande omfattning. Åtgärder i sådan riktning skulle icke blott betyda allvarligt försämrade utbildningsmöjligheter för ungdomen inom högskolans huvudsakliga rekryteringsområde utan även innebära ett oproportionellt starkt tryck på övriga universitets- och högskoleenheter under en period, då dessas resurser redan i och för sig kan förväntas bli hårt ansträngda. Jag har därför funnit alla skäl tala för en utbyggnad av högskolans kapacitet. Särskilt angeläget synes det vara att snabbt åstadkomma en väsentlig förbättring av de lokalmässiga förutsättningarna för en ökad utbildningskapacitet inom det matematisk-naturvetenskapliga området. Jag vill understryka detta bland annat mot bakgrunden av den rådande och förutsebara bristen på lärare med matematisk-naturvetenskaplig utbildning; att avhjälpa denna brist, samtidigt som arbetskraft med dylik utbildning efterfrågas i stigande omfattning också för andra än skolans behov, är en avgörande förutsättning för att vi genom en utvidgning av realgymnasiets kapacitet skall få ett tillräckligt brett underlag för ökad rekrytering inte minst till högre teknisk utbildning.

Vetenskapernas utveckling är numera på väg att i praktiken bryta sönder den traditionella universitetsorganisationen, uppbyggd på ursprungligen relativt väl avgränsade fakulteter. Samma process kan skönjas i fråga om själva fakultetsorganisationen, i sin tur sammansatt av tidigare fristående institutioner och likartade enheter. Den yttre ramen finns emellertid kvar — lokalmässigt och administrativt — och utgör naturligtvis i och för sig ett på visst sätt återhållande moment när det gäller övergången till modernare arbetsformer och vidtagandet av ekonomiskt rationella dispositioner av tillgängliga resurser. Skall en mera genomgripande utbyggnad av en läroanstalt av Stockholms högskolas karaktär nu komma till stånd, bör därför enligt min mening möjligheter föreligga till en utrymmesdisposition, som både främjar en intern samverkan och möjliggör ett vidgat samarbete utåt. Ett förverkligande av ett dylikt syfte, såvitt gäller det inre samarbetet, förutsätter givetvis en mera sammanhållen och sammanhängande förläggning av lokalerna. Jag behöver, för att belysa detta påpekande, blott fästa uppmärksamheten på de vinster som ett över de traditionella fakultets- och institutionsgränserna långt drivet sambruk av exempelvis hörsalar, semi-

narierum, laborationsutrymmen och verkstäder kan ge. Att praktiskt omsätta här berörda intentioner är naturligtvis ingalunda en lätt uppgift. Jag är emellertid övertygad om att man i planerings- och projekteringsarbetet skall kunna finna helt nya lösningar i detta hänseende.

En faktor av central betydelse för all planering av bebyggelse för utbildnings- och forskningsverksamhet i våra dagar är möjligheten till framtida expansion. Erfarenheterna från tidigare lokaliseringsförändringar för exempelvis karolinska institutet och tekniska högskolan i Stockholm är mycket belysande i detta avseende. I första hand är det naturligtvis forskningens snabbt fortskridande differentiering som gör betydelsen av denna faktor så markerad. Att utveckla en bebyggelse för experimentella ämnen inom ett område med mycket liten utrymmeselasticitet kan utan tvivel i framtiden komma att betraktas som en direkt felinvestering.

Jag vill vidare beröra en annan, enligt min mening principiellt viktig fråga i detta sammanhang. Traditionellt uppförda institutionsbyggnader, i synnerhet på det naturvetenskapliga och tekniska området, förlorar i våra dagar ofta efter kort tid sin fulla funktionsduglighet, churu deras återstående livslängd i och för sig kan vara mycket lång. En aldrig så väl genomförd flexibilitet i planlösningen kan snabbt visa sig otillräcklig för de anspråk, som utvecklingen ställer. Det kan därför ifrågasättas, om inte i vissa fall radikalt förenklade byggnader är den ändamålsenligaste lösningen. Väsentliga förenklingar bör under alla omständigheter kunna ske i fråga om laboratorielokaler och liknande utrymmen för undervisningen. Överhuvudtaget torde vissa uppoffringar i fråga om byggnadsstandard bli ofrånkomliga för att det skall bli möjligt att inom ramen för disponibla investeringsresurser tillräckligt snabbt tillgodose de ökade lokalbehoven.

Sammanfattningsvis innebär huvuddragen av de båda utbyggnadsalternativ, som byggnadsstyrelsen redovisat följande.

Innerstadsalternativet har baserats på en fortsatt utbyggnad i anslutning till den nuvarande förläggningen på området kring Observatoriekullen. För närvarande har den matematisk-naturvetenskapliga avdelningen flertalet av sina lokaler förlagda till Kungstengsgatan 45. Vidare har denna avdelning lokaler vid Sandåsgatan 2, Odengatan 63, Rådmansgatan 70, Norrtullsgatan 16 och Vanadisvägen 9. De juridiska och humanistiska avdelningarna har huvudsakligen sina lokaler vid Norrtullsgatan 2, Odengatan 59 och 61 samt vid Drottninggatan 95. I övrigt förhyr högskolan en mängd lokaler i olika delar av Stockholm. Enligt innerstadsalternativet skulle den humanistiska avdelningens lokalbehov tillgodoses i högskolans nuvarande lokaler kring Observatoriekullen. Den juridiska avdelningen skulle flyttas från Norrtullsgatan 2 till norra delen av kvarteret Vega. Nya byggnader skulle i första hand uppföras för den matematisk-naturvetenskapliga avdelningen. Det väsentliga problemet i diskussionen om detta alternativ har gällt möjligheterna att förvärva mark för sistnämnda avdelning. Jag vill erinra om att byggnadsstyrelsen beräknat den behövliga markarealen — exklusive areal för framtida expansion — för högskolan enligt innerstadsalternativet till cirka 53 000 m². Av denna areal utgör icke mindre än 17 000 m² det erforderliga nytillskottet av mark inom kvarteret Mimer, d. v. s. hela det område som nu disponeras av Norrtulls sjukhus. Byggnadsstyrelsen har förutsatt att ett relativt snabbt friställande av sjukhusområdet — cirka fem à sex år efter utbyggnadsperiodens början — måste ske om innerstadsalternativet skulle kunna realiserars. Av förhandlingskommitténs redogörel-

se för överläggningarna på denna punkt framgår att stadens delegerade funnit, att alternativet under sådana premisser vore helt orealistiskt. Enligt stadens mening skulle ett friställande kunna ske först om 25 å 30 år. Den föreliggande förhandlingsuppgörelsen innebär också att innerstadsalternativet förkastats.

Byggnadskostnaderna för innerstadsalternativet har av byggnadsstyrelsen uppskattats till cirka 85 miljoner kronor. Däri ingår icke kostnader för ersättningsbyggnader för Norrtulls sjukhus. Markkostnaderna — betraktade som kostnader för det allmänna — har uppskattats till 30 miljoner kronor. Beträffande möjligheterna till framtida expansion enligt innerstadsalternativet vill jag erinra om att byggnadsstyrelsen funnit, att sådana möjligheter endast skulle kunna ernås genom förvärv av vissa angränsande kvarter, omfattande en areal av cirka 60 000 m². Kostnaderna härför har överslagsmässigt uppskattats till cirka 60 miljoner kronor.

Byggnadsstyrelsens ytterstadsalternativ innebär i stora drag, att högskolans byggnader förlägges till området öster och söder om naturhistoriska riksmuseet, det s. k. Experimentalfältet, vilket jag i det följande kallar Frescati. Större delen av området, vilket ägs av staten, disponeras nu av skogs- och lantbruksakademien.

Jag vill först fästa uppmärksamheten på den bebyggelse för vetenskapliga ändamål, som redan skett i närheten av det föreslagna området. Förutom naturhistoriska riksmuseet ligger i omedelbar anslutning till området vetenskapsakademiens bibliotek med Nordens största samlingar av naturvetenskaplig facklitteratur. Vidare bör nämnas Sveriges geologiska undersökning, Bergianska stiftelsens botaniska institut samt vetenskapsakademiens nobelinstitut för fysik och kemi. I nära grannskap ligger skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut med en nyligen uppförd genetik avdelning, veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt.

Den skisserade utformning, som byggnadsstyrelsen givit ytterstadsalternativet, utmynnar i en kedja av naturvetenskapliga institutionsbyggnader från grannskapet av riksmuseet söder ut. Byggnader för de juridiska och humanistiska avdelningarna skulle förläggas till områdets sydligaste del, omedelbart norr om Fiskartorpsvägen. Öster om institutionskedjan har i generalplaneskissen tänkts en kårhusbyggnad och norr om själva högskoleområdet — på Stora Lappkärrsberget — en bebyggelse för studentbostäder.

Själva högskoleområdet — exklusive mark för framtida expansion — omfattar cirka 150 000 m², varav omkring 100 000 m² beräknats för själva bebyggelsen. För framtida expansion har byggnadsstyrelsen räknat med ett markutrymme av cirka 120 000 m².

Byggnadskostnaderna enligt ytterstadsalternativet har av byggnadsstyrelsen beräknats till cirka 100 miljoner kronor. Markkostnaderna, som av styrelsen baserats på vissa antagna råmarksvärden och därför icke är direkt jämförbara med motsvarande kostnader enligt innerstadsalternativet, har uppskattats till mellan 1,5 och 7,5 miljoner kronor. Beträffande markkostnaderna för framtida expansion — likaledes baserade på råmarksvärden — har styrelsen räknat med mellan 1,2 och 6,0 miljoner kronor.

En jämförelse mellan de båda alternativen visar en påfallande stor skillnad i fråga om möjligheter till en rationell planläggning och till framtida expansion. Innerstadsalternativets svagheter måste på dessa punkter anses uppenbara. Den omgivande bebyggelsen binder i hög grad planeringen. En lokalmässig koncentration med alla dess fördelar kan i praktiken icke upp-

nås. Ytterstadsalternativet öppnar däremot från dessa synpunkter helt andra aspekter. Dessa gäller icke blott den interna samverkan mellan högskolans olika enheter utan även det tänkta samarbetet med de många vetenskapliga institutioner, som redan finns i Frescati.

Beträffande kostnaderna för byggnadsverksamheten torde böra beaktas att ytterstadsalternativet innebär i huvudsak nybyggnader med ett betydande nettotillskott av lokalutrymme, medan innerstadsalternativet till väsentlig del avser ombyggnadsarbeten och därför medför betydligt mindre tillskott av nya lokaler. Byggnadsstyrelsens beräkning av byggnadskostnaderna synes vidare ha skett med utgångspunkt i traditionellt byggnads sätt. Jag vill emellertid i anslutning till vad jag nyss anfört framhålla, att ytterstadsalternativet i hög grad synes ge tillfälle att effektivt utnyttja alla möjligheter att genom förenklingar, rationellare planlösningar och liknande åtgärder nedbringa investeringskostnaderna. Den enligt byggnadsstyrelsens beräkningar uppkommande skillnaden i byggnadskostnader mellan de båda alternativen kan därför enligt min mening inte tillmätas någon betydelse, och jag vill samtidigt understryka, att siffran 100 miljoner kronor för de totala byggnadskostnaderna enligt ytterstadsalternativet i och för sig inte kan accepteras såsom en under de antagna utrymmesförutsättningarna given kostnadsram.

För egen del har jag redan på ett tidigt stadium av ärendets beredning funnit, att ytterstadsalternativet synes skapa de bästa förutsättningarna för en ändamålsenlig utbyggnad av högskolan, och de dispositioner, som vidtagits för det därefter följande förhandlingsarbetet, har också skett med utgångspunkt däri. Det avtalsförslag, som nu föreligger och som upprättats av kommittén, företrädare för staden och företrädare för högskolan, har ytterligare styrkt mig i den uppfattningen att beslut nu bör fattas om högskolans utflyttning till Frescati. Jag förordar att så sker.

Under förhandlingsarbetet har frågan om förutsättningarna för en utbyggnad av högskolan sammankopplats med frågan om högskolans ställning. Det resultat på denna punkt, vartill parterna kommit — innebärande förslag om en ombildning av högskolan till ett statligt lärosäte — är enligt min mening följdriktigt. Högskolan har alltmera fått en ställning motsvarande statsuniversitetens. Senast genom beslut av 1956 års riksdag togs ett avgörande steg i riktning mot att i fråga om personella och andra resurser ställa högskolan i paritet med universiteten i Uppsala och Lund. Huvudansvaret för högskolan har numera kommit att vila på staten. Jag vill erinra om att Stockholms stads årliga bidrag till högskolan sedan budgetåret 1952/53 uppnått det maximibelopp — 1,2 miljoner kronor — som följer av bestämmelserna i 1948 års avtal mellan staten, staden och högskolan. För nästa budgetår beräknas statens bidrag uppgå till närmare 15 miljoner kronor. Den utbyggnad av högskolan, som nu aktualiserats och för vilken praktiskt taget hela kostnaden kan beräknas falla på statsverket, bör enligt min mening förutsätta, att statens reella huvudmannaskap för högskolan även formellt bekräftas. Jag delar i detta avseende helt den syn varåt förhandlingskommittén i sitt betänkande givit uttryck. Otvivelaktigt innebär högskolans ställning som enskild stiftelse och nu gällande regler beträffande dess förvaltning olägenheter i skilda hänseenden.

Jag förordar alltså en ombildning av högskolan till statligt universitet. Ombildningen öppnar möjligheter till en samordning men även till ett direkt samgående mellan det föreslagna universitetet och andra statliga

institutioner. Dessa möjligheter synes mig böra tillmätas särskild vikt. Frågan huruvida och i vilken utsträckning det kan finnas från ekonomiska och organisatoriska synpunkter rationellt, att andra statliga läroanstalter och institutioner i övrigt inlemmas i universitetet eller samorganiseras med detta bör utifrån de nya förutsättningarna noggrant övervägas. Jag vill i detta sammanhang hänvisa till vad riksdagens revisorer i sin berättelse till 1957 års riksdag anført i denna fråga samt till vad statsutskottet i anledning därav uttalat (SU 1957: 169).

Såsom framgått av den förut lämnade redogörelsen föreligger till prövning två avtalsförslag. Det ena avser inrättande av ett universitet i Stockholm m. m. med staten, Stockholms stad och Stockholms högskola såsom avtalslutande parter. Det andra avtalsförslaget avser grunderna för exploatering av Frescatiområdet m. m. med staten och Stockholms stad såsom avtalslutande parter.

Enligt det föreliggande förslaget till avtal med Stockholms stad och högskolan skall högskolan ombildas till universitet den 1 juli 1960. I förslaget förutsättes uttryckligen att universitetet successivt flyttas ut till Frescati. Avtalsförslaget innehåller icke — i motsats till 1948 års avtal — några bestämmelser om bidrag från staden till universitetets verksamhet eller om kommunal representation i dess förvaltning. Den av utflyttningen aktualiserade frågan om den fortsatta dispositionen av undervisnings- och forskningslokaler i innerstaden har i avtalet lösts så, att såväl högskolans egna fastigheter som dess tomträttsfastigheter — med vissa undantag — övergår i statens ägo den 1 juli 1960. Därutöver regleras i avtalsförslaget i huvudsak sådana frågor, som sammanhänger med att högskolan upphör såsom enskild stiftelse. Enligt min mening är avtalsförslaget från statens synpunkt godtagbart. Jag tillstyrker därför att förslaget lägges till grund för högskolans ombildning till universitet och för utflyttningen av universitetet till Frescati.

Kommittén har förordat att naturhistoriska riksmuseets ställning och uppgifter blir föremål för utredning. Likaledes har kommittén uttalat sig för att förhandlingar bör upptagas med vetenskapsakademien beträffande förutsättningarna för samverkan mellan Bergianska stiftelsens botaniska institut och universitetets botaniska institutioner samt beträffande utnyttjandet av akademiens bibliotek för universitetets räkning. Jag delar kommitténs uppfattning i dessa avseenden. Jag vill här också erinra om att jag i årets statsverksproposition framhållit att jag har för avsikt att underställa Kungl. Maj:t frågan om utredning angående Nobelinstitutets för fysik framtida ställning. Universitetets förläggning till Frescati öppnar, såsom framgår av vad jag i det föregående sagt, även vissa möjligheter till en samordning i större skala av olika undervisnings- och forskningsresurser.

Såsom framgår av 2 § i avtalsförslaget förutsättes en successiv överflyttning av universitetets verksamhet från innerstaden till Frescati. Däremot innehåller avtalsförslaget icke några föreskrifter med avseende på takten för denna utflyttning. Från flera synpunkter, inte minst med hänsyn till behovet att snabbt öka universitetets lokalresurser, är det i och för sig angeläget att utflyttningsperioden blir så kort som möjligt. Jag vill emellertid framhålla, att utflyttningsperiodens längd i första hand måste bli beroende av möjligheterna att inom den investeringsram, som i samband med den årliga budgetavvägningen i fortsättningen kommer att kunna ställas till förfogande för utbyggnad av universitets- och högskoleväsendet,

inrymma kostnaderna för erforderliga nybyggnader i Frescati. För att utflyttningsperioden skall bli så begränsad som möjligt måste således de berörda myndigheterna verkligen allvarligt eftersträva att — såsom jag förut förordat — vid planerings- och projekteringsarbetet genom förenklingar, rationellare planlösningar och liknande åtgärder nedbringa investeringskostnaderna för dessa nybyggnader.

I och med utflyttningen av universitetets verksamhet till Frescati kommer lokaler i innerstaden att successivt friställas. Därigenom skapas möjligheter att tillgodose dels universitetets ökade lokalbehov under själva utflyttningsperioden, dels också efter hand behovet av lokalutrymmen för annan statlig verksamhet. En noggrann planering och samordning av lokaldispositionerna i samband med utflyttningen, inte minst med beaktande av angelägenheten av att lokalerna i innerstaden verkligen effektivt utnyttjas, blir därför nödvändig.

I fråga om grunderna för exploatering av kronan tillhörig mark inom Frescatiområdet har djurgårdsnämnden framlagt förslag till avtal mellan kronan och Stockholms stad. Förslaget omfattar dels ett område (A-området) avsett i huvudsak för vetenskapliga institutioner och statliga byggnader, dels ett område (B-området) avsett för i huvudsak bostäder (inklusive studentbostäder), dels ock ett område (T-området) avsett för trafikled (Roslagsvägen). Omfattningen av områdena framgår av den till avtalet fogade karta, som åskådliggöres i det följande. Enligt avtalsförslaget förbinder parterna sig att medverka till att en erforderlig bebyggelseplanering snarast möjligt genomföres. Vidare avser överenskommelsen att lösa vissa mark- och ersättningsfrågor. Enligt min mening är det föreliggande avtalsförslaget från statens synpunkt godtagbart.

Exploateringen av den kronans mark, som omfattas av nyssnämnda avtal, synes i likhet med kronans övriga exploateringsverksamhet på Djurgården i Stockholm böra omhändrivas av djurgårdsnämnden. Exploateringen torde böra genomföras i samråd med byggnadsstyrelsen och i huvudsak i enlighet med de grunder, som gäller för nämndens hittillsvarande exploateringsverksamhet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter rörande bland annat förvaltningen av områdena, fondredovisningen samt redovisningen av kostnaderna och intäkterna i samband med exploateringen.

En successiv avveckling av skogs- och lantbruksakademiens nuvarande nyttjanderätt till visst område på Norra Djurgården (Experimentalfältet) är en förutsättning för genomförande av ytterstadsalternativet. Betydande delar av det område, som nu disponeras av akademien, beröres emellertid ej av exploateringsöverenskommelsen, varför de så snart de icke erfordras för något akademiens ändamål synes böra återföras till den djurgårdsmark, som disponeras av den regerande Konungen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i vilken ordning nyttjanderätten skall upphöra.

Exploateringsöverenskommelsen omfattar icke det område vid Lilla Frescati väster om T-området, som i enlighet med tidigare fattat beslut avses för nybyggnader och odlingsområden för universitetets botaniska institutioner. Detta område, vilket för närvarande tillhör den djurgårdsmark, som disponeras av den regerande Konungen, torde böra upplåtas för de botaniska institutionerna och lämpligen ställas direkt under byggnadsstyrelsens förvaltning.

Det kan i och för sig ifrågasättas, huruvida någon ersättning till djurgårdskassan bör utgå för eventuella bortfall av inkomster från de av statsverket för statliga ändamål ianspråktagna områdena. Då djurgårdsförvaltningen är anknuten till statsbudgeten på så sätt att dess överskottsmedel — för närvarande beräknade till 100 000 kronor per budgetår — inlevereras till statskassan via statens allmänna fastighetsfond och då ändamålet med markupplåtelsen är helt statligt, finner jag det icke påkallat förorda, att ersättning skall utgå.

Beträffande intäkterna från försäljningen av den djurgårdsmark, som avses att utnyttjas för icke statliga ändamål, exempelvis bostadsbebyggelse i samband med universitetets förläggning till Frescati, torde böra förfaras på sätt som nu sker med avseende på intäkter från sådan djurgårdsmark, beträffande vilken Konungen avstått från sin enskilda dispositionsrätt.

Med hänsyn till bland annat föreliggande anspråk på djurgårdsmark från andra statliga myndigheter och till Djurgårdens roll som naturpark har djurgårdsnämnden anfört, att den markreservation på lång sikt, som nu göres för universitetet, i allt väsentligt icke får överskridas i framtiden. Enligt min mening kan man icke nu taga någon slutgiltig ställning till detta spörsmål. Självfallet bör vid den fortsatta planeringen på allt sätt eftersträvas att utnyttja den disponibla marken så, att framtida utbyggnader vid universitetet kan begränsas till det område som omfattas av exploateringsavtalet.

I anslutning till vad jag nu anfört beträffande de båda avtalsförslagen förordar jag att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens godkännande av desamma. Skulle smärre jämkningar av eller tillägg till avtalsbestämmelserna senare erfordras, förutsätter jag, att riksdagens samtycke därtill icke skall behöva inhämtas.

Jag övergår nu slutligen till att behandla vissa frågor om anslag för nästa budgetår och därmed sammanhängande spörsmål i anslutning till vad jag i det föregående förordat.

I likhet med byggnadsstyrelsen och förhandlingskommittén finner jag det angeläget att den närmare utformningen av ytterstadsalternativet blir mera allsidigt belyst. Detta bör lämpligen ske genom en allmän arkitekttävling. Jag vill i detta avseende kraftigt understryka, att de synpunkter jag tidigare anfört i fråga om planerings- och projekteringsarbetets samt byggnadsverksamhetens bedrivande bör vara vägledande vid utformningen av tävlingsprogrammet och särskilt markeras i detta. Beträffande dimensioneringen av anläggningarna i Frescati torde de förut angivna uppskattningarna av utrymmesbehoven tills vidare få tjäna som allmän utgångspunkt. Samtidigt måste självfallet beaktas de jämkningar härutinnan för olika ämnen och ämnesgrupper, vilka följer inte enbart av den pågående universitetsupprustningen utan jämväl av de resultat beträffande universitets- och högskoleväsendets framtida dimensionering, som efter hand framkommer i det pågående planeringsarbetet på detta område. Kostnaderna för arkitekttävlingen beräknar jag i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag till 200 000 kronor, vilket belopp torde böra anvisas för nästa budgetår.

Vissa byggnadsprojekt torde av särskilda skäl böra påbörjas omedelbart och sålunda igångsättas oberoende av den avsedda tävlingen. Byggnadsstyrelsen har med åberopande av vad därutinnan anförts i propositionen 1956:108 föreslagit att nybyggnad för botanik uppföres på förutnämnda område vid Lilla Frescati i direkt anslutning till Bergianska trädgården

samt att medel härför anvisas för nästa budgetår. Förhandlingskommittén har tillstyrkt styrelsens förslag. Behovet av odlingsbar mark och fördelen av nära kontakt med Bergianska trädgården har motiverat valet av förläggning för nybyggnaden som härigenom kommer att ligga utanför det egentliga universitetsområdet. Några betänkligheter att undantaga detta byggnadsprojekt från arkitekttävlingen föreligger enligt min mening icke med hänsyn till anläggningens placering, som jag icke har något att erinra mot. Tvärtom finner jag det särskilt värdefullt, att möjligheter härigenom öppnas för en samverkan med Bergianska trädgården. Anläggningen synes böra dimensioneras för en årlig intagning av 60—75 elever, såvitt gäller studier för två betyg, samt med hänsyn till två professorer. Vad jag förut framhållit om angelägenheten av rationell planlösning m. m. gäller självklart även förevarande anläggning. Jag är med hänsyn härtill icke nu beredd att taga definitiv ställning till någon kostnadsram för nybyggnaden. För projekteringsarbetets fortsatta bedrivande och för byggnadsföretagets påbörjande torde i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag böra anvisas 500 000 kronor för nästa budgetår.

Såväl byggnadsstyrelsen som förhandlingskommittén har understrukt angelägenheten av att snabba åtgärder vidtages för att lösa lokalfrågan för kemiundervisningen. Byggnadsstyrelsen har därvid framhållit, att den ytterligare tidsutdräkt, som skulle följa av ett inlemmande av denna nybyggnadsfråga i arkitekttävlingen, skulle innebära allvarligt men för undervisning och forskning. Jag är i princip ense med byggnadsstyrelsen och förordar att nybyggnad för det kemiska övningslaboratoriet jämte i anslutning därtill oundgängligen erforderliga kompletterande utrymmen igångsättes snarast med hänsyn till att behovet av laboratorielokaler torde vara mest kännbart och därför kräver skyndsamma åtgärder. I fråga om utförandet av denna anläggning vill jag särskilt erinra om vad jag i årets statsverksproposition (bil. 29, s. 14) anfört beträffande nybyggnad för kemiskt övningslaboratorium vid universitetet i Lund. Beträffande nybyggnad för oorganisk och fysikalisk kemi i övrigt synes denna däremot med hänsyn till dess centrala funktion om möjligt böra ingå i tävlingen. Mot vad byggnadsstyrelsen anfört i fråga om placering av kemiska övningslaboratoriet — söder om Vega-platsen invid naturhistoriska riksmuseet — har jag ingen erinran. För byggnader för ämnena geologi och mineralogi, vilka tänkts förlagda till detta område i byggnadsstyrelsens generalplaneskiss, finns — enligt uppgift från styrelsen — goda alternativa platser att tillgå. Jag är icke nu beredd att taga ställning till någon kostnadsram för det här förordade byggnadsprojektet. För projekteringsarbetets fortsatta bedrivande och för byggnadsföretagets påbörjande beräknar jag ett belopp av 500 000 kronor för nästa budgetår.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att beträffande de nu förordade byggnadsföretagen för botanik och kemi godkänna ritningar samt meddela erforderliga närmare föreskrifter.

Vidare tillstyrker jag bifall till byggnadsstyrelsens förslag om medelsanvisning för slutförande av ombyggnadsarbetena inom huvudbyggnaden i kvarteret Vega. Jag beräknar för detta ändamål för nästa budgetår ett belopp av 500 000 kronor.

Vad jag här förordat innebär för nästa budgetår ett sammanlagt medelsbehov av $(200\ 000 + 500\ 000 + 500\ 000 + 500\ 000 =)$ 1 700 000 kronor, vilket belopp torde böra anvisas som investeringsanslag under rubriken

Byggnadsarbeten för universitetet i Stockholm. Till detta anslag torde böra överföras vid utgången av innevarande budgetår förefintlig behållning å investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten inom kvarteret Vega i Stockholm.

Avslutningsvis vill jag framhålla följande. Ett bifall till förslagen om ombildning av Stockholms högskola till universitet och om successiv utflyttning av universitetets verksamhet till Frescati kommer, som jag i det föregående flera gånger uttalat, att aktualisera åtskilliga planerings- och samordningsfrågor av skiftande natur. Detta gäller främst såväl själva utflyttningen till Frescati och dimensioneringen av utrymmena där som den därmed sammanhängande frågan om dispositionen av efter hand friställda lokaler i innerstaden. Ett flertal myndigheters medverkan fordras för genomförandet av det handlingsprogram som här skisserats. Förutom själva universitetet kan nämnas universitetskanslersämbetet, byggnadsstyrelsen, djurgårdsnämnden samt stadens vederbörande myndigheter. För att en smidig och effektiv handläggning av de många viktiga och svårbemästrade problemen skall kunna komma till stånd, torde särskilda samordningsåtgärder bli nödvändiga. Jag har för avsikt att senare framlägga förslag härom till Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet

Utskottet är ense med departementschefen om att ställning nu måste tagas till frågan om tillgodoseende av Stockholms högskolas lokalbehov på längre sikt. Utskottet har i likhet med departementschefen jämväl funnit starka skäl tala för en väsentlig förbättring av de lokalmässiga förutsättningarna för en utbyggnad av högskolans kapacitet.

Departementschefen har i fråga om högskolans framtida förläggning i likhet med Stockholms högskolas förhandlingskommitté, universitetsutredningen och högskolans styrelse förordat det av byggnadsstyrelsen framlagda s. k. ytterstadsalternativet, avseende en successiv utflyttning av högskolan till Frescatiområdet på Norra Djurgården. Utskottet har för sin del vid sitt bedömande av förevarande spörsmål funnit sig böra biträda detta förslag.

Under förhandlingsarbetet har frågan om förutsättningarna för en utbyggnad av högskolan sammankopplats med spörsmålet om högskolans ställning och förhandlingskommittén har på anförda skäl funnit sig böra förorda, att statens reella huvudmannaskap för högskolan även formellt bekräftas genom en ombildning av högskolan till ett statligt universitet, benämnt universitetet i Stockholm. Departementschefen, som anslutit sig till samma uppfattning, har förordat att principbeslut nu fattas angående ifrågavarande ombildning från och med den 1 juli 1960.

Utskottet tillstyrker bifall till detta förslag.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår föreligga till prövning två vid detta utlåtande såsom *Bilaga 1* och *Bilaga 2* fogade avtalsförslag. Det ena avser inrättande av universitetet i Stockholm, det andra grunderna för exploatering av Frescatiområdet m. m.

Utskottet, som för sin del icke funnit något att erinra mot ifrågavarande avtalsförslag, tillstyrker att förslagen måtte av riksdagen godkännas. I enlighet med departementschefens därom framställda förslag förordar utskottet vidare, att, därest smärre jämkningar av eller tillägg till avtalsbestämmelserna skulle erfordras, riksdagens samtycke därtill icke skall behöva inhämtas.

Med hänsyn till föreliggande anspråk på djurgårdsmark från andra statliga myndigheters sida och till Djurgårdens roll av naturpark har djurgårdsnämnden anfört, att den markreservation på lång sikt, som nu gjordes för universitetet, i allt väsentligt icke finge överskridas. Departementschefen har ansett, att man icke nu kunde taga någon slutgiltig ställning till detta spörsmål. Utskottet får med anledning härav och det i motionerna I: 442 och II: 548 gjorda yrkandet framhålla, att utskottet ansluter sig till departementschefens ifrågavarande uttalande. Utskottet vill dock i förevarande sammanhang understryka att man i enlighet med vad departementschefen framhållit självfallet bör vid den fortsatta planeringen på allt sätt eftersträva att utnyttja den disponibla marken så, att framtida utbyggnader vid universitetet kunna begränsas till det område, som omfattas av exploateringsavtalet. På grund av vad sålunda anförts avstyrker utskottet bifall till oförmälda motionsyrkande.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag om anvisande för nästa budgetår av ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor till byggnadsarbeten för universitetet i Stockholm, därav 200 000 kronor för arkitekttävling, 500 000 kronor för nybyggnad för botanik vid Lilla Frescati, 500 000 kronor för nybyggnad för det kemiska övningslaboratoriet invid naturhistoriska riksmuseet och 500 000 kronor för slutförandet av ombyggnadsarbeten inom huvudbyggnaden i kvarteret Vega i Stockholm.

Vad departementschefen i övrigt anfört och föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under åberopande av det sålunda anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) besluta att Stockholms högskola skall den 1 juli 1960 ombildas till ett statligt lärosäte, benämnt universitetet i Stockholm;

b) besluta att universitetet skall successivt utflyttas till Frescatiområdet på Norra Djurgården i Stockholm;

c) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 13 mars 1959 förordat förslag till överenskommelse angående grunderna för exploatering av Frescatiområdet m. m.;

d) godkänna av departementschefen förordat förslag till avtal angående inrättande av ett universitet i Stockholm m. m.;

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat vidtaga de åtgärder och meddela de föreskrifter, som erfordras för genomförande av ombildningen, utflyttningen och exploateringen;

f) till *Byggnadsarbeten för universitetet i Stockholm* för budgetåret 1959/60 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor;

II. att motionerna I: 442 och II: 548 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 maj 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Näsström, Gillström, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Bergman, Holmqvist, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Palme, Jacobsson, Sundin och Nestrup; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Malmborg, Thapper, Rubbestad, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, fröken Olsson, herr Cassel, fröken Karlsson, herr Johansson i Norrköping, fröken Vinge och herr Helén.

Delegerade för staten (Stockholms högskolas förhandlingskommitté), för Stockholms stad samt för Stockholms högskola ha denna dag enats om följande förslag till

Avtal

**mellan staten, Stockholms stad och Stockholms högskola angående
inrättande av ett universitet i Stockholm m. m.**

1 §.

Stockholms högskola skall den 1 juli 1960 ombildas till ett statligt lärosäte, benämnt universitetet i Stockholm, varvid högskolans rättigheter och skyldigheter övergå till universitetet, där ej annat följer av vad i detta avtal sägs. Parterna förbinda sig att verka härför i enlighet med vad här nedan överenskommes.

2 §.

Parterna förutsätta, att en successiv överflyttning sker av universitetets verksamhet från fastigheter och lokaler i innerstaden till fastigheter och lokaler i stadsdelen Brunnsviken i Stockholm.

3 §.

Stockholms stad överlåter till staten utan särskilt vederlag äganderätten till de i stadsdelen Vasastaden i Stockholm belägna tomterna nr 8 i kvarteret Bergsmannen Större, nr 12 i kvarteret Bergsmannen Mindre samt nr 3 och 5 i kvarteret Mimer. Tillträde skall ske den 1 juli 1960, då de tomt-rättskontrakt, som nu avse nämnda tomter, skola upphöra att gälla.

Högskolan överlåter till staten utan särskilt vederlag äganderätten till de byggnader på nämnda tomter, som nu tillhöra högskolan. Tillträde skall ske den 1 juli 1960.

Högskolan svarar för att tomträtterna till de ovannämnda tomter, som nu innehavas av högskolan, på tillträdesdagen icke äro besvärade av in-teckningar.

4 §.

Högskolan överlåter till staten utan särskilt vederlag äganderätten till tomterna nr 2 och 3 i kvarteret Kungstenen i stadsdelen Vasastaden i Stockholm med på tomterna befintliga byggnader. Tillträde skall ske den 1 juli 1960.

Staten övertager nämnda dag betalningsansvaret för det in-teckningslån och det premielån, som högskolan erhållit av Stockholms stads brandförsäkringskontor.

Högskolan svarar för att fastigheterna icke besväräs av andra penninginteckningar än dem, som ligga till säkerhet för ovan nämnda inteckningslån eller som till staten överlämnas vid tillträdet.

5 §.

Högskolan överlåter med stadens medgivande till staten utan särskilt vederlag tomträtterna till de i stadsdelen Vasastaden i Stockholm belägna tomterna nr 3, 7 och 11 i kvarteret Spelbomskan att nyttjas för universitetets behov eller eljest i enlighet med de för tomterna gällande tomträttskontrakten. Tillträde skall ske den 1 juli 1960.

Staten övertager nämnda dag betalningsansvaret för det lån, som högskolan erhållit av Centralförbundet för socialt arbete till bestridande av kostnaderna för uppförande och inredning av byggnaden på tomten nr 3 i kvarteret Spelbomskan.

Mellan staten och staden överenskommes, dels att envar av de i första stycket nämnda tomträtterna till tomterna nr 3 och 11 i kvarteret Spelbomskan skall upphöra, när den fastighet, som tomträtten gäller, icke längre erfordras för i samma stycke avsedda behov eller ändamål, dels att vid tomträttens upphörande byggnad på tomten skall tillfalla staden utan vederlag, varvid staten skall svara för att tomträtten vid överlåtelsen icke är besvärad av inteckningar.

Parterna förutsätta, att när tomten nr 3 i kvarteret Spelbomskan icke längre erfordras för universitetets socialvetenskapliga institution fastigheten icke heller kommer att disponeras för Institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning i Stockholm eller för Centralförbundet för socialt arbete. Parterna åsyfta icke att härigenom åstadkomma någon förändring av det nämnda institutets ställning eller finansiering.

Vid den tidpunkt, då byggnaden å tomten nr 7 i kvarteret Spelbomskan icke erfordras för universitetsbibliotek och därmed förbunden verksamhet eller eljest för universitetets behov samt före det staten börjar använda nämnda tomt och byggnad för annat ändamål, skall staten bereda staden tillfälle till förhandlingar angående villkoren för tomträttens upphörande jämte stadens förvärv av äganderätten till byggnaden.

6 §.

Staden uthyr till staten från och med den 1 juli 1960 den i stadsdelen Vasastaden i Stockholm belägna fastigheten Observatorium nr 1. För uthyrningen skola gälla samma villkor som nu gälla enligt mellan staden och högskolan ingångna kontrakt beträffande fastigheten. Sistnämnda kontrakt skola upphöra att gälla den 1 juli 1960.

7 §.

Staden förbinder sig att verka för att, när staten så påfordrar, för tomterna nr 8 i kvarteret Bergsmannen Större, nr 12 i kvarteret Bergsmannen

Mindre, nr 3 och 5 i kvarteret Mimer samt nr 2 och 3 i kvarteret Kungstenen antagas och fastställas stadsplaner, medförande sådan byggnadsrätt på ifrågavarande tomter, som i huvudsak motsvarar byggnadsrätten enligt de stadsplaner för angränsande kvarter, som gälla vid tiden för ny-, till- eller ombyggnad å nämnda tomter.

8 §.

Andra högskolans tillgångar än ovan nämnda samt till högskolan anvisade donationer, som högskolan själv äger eller disponerar, överförs från och med den 1 juli 1960 till universitetet. Parterna förutsätta, att donationsvillkoren skola iakttagas.

9 §.

Staten förbinder sig att i samband med ombildningen av högskolan bereda dess tjänstemän och övriga personal motsvarande anställning vid universitetet.

10 §.

Parterna förbinda sig att vidtaga de åtgärder, vartill avtalet kan föranleda. Alla kostnader, som må vara förenade med parts förvärv av rättighet eller egendom, skola bäras av förvärvaren ensam.

11 §.

Avtalet av den 28 januari, den 22 mars och den 30 juni 1948 mellan staten, Stockholms stad och Stockholms högskola rörande högskolans framtida ställning skall den 1 juli 1960 upphöra att gälla. Staden befrias samtidigt från förpliktelser gentemot högskolan av vad slag de vara må utom beträffande den personliga professuren i stadshistoria för F. A. Lindberg.

12 §.

Till avtalet hör en bilaga med »Anmärkningar till vissa paragrafer i avtalet angående inrättande av ett universitet i Stockholm m. m.».

Har icke dels detta förslag till avtal före den 1 januari 1960 blivit godkänt av Kungl. Maj:t och riksdagen samt av styrelsen för Stockholms högskola ävensom av stadsfullmäktige i Stockholm genom beslut, vilket då vunnit laga kraft, dels ett denna dag av djurgårdsnämnden och Stockholms stads fastighetsnämnd upprättat förslag till överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och Stockholms stad, å andra sidan, rörande grunderna för exploatering av staten tillhörig mark inom visst område av stadsdelen Brunnsviken i Stockholm likaledes före den 1 januari 1960 blivit godkänt av Kungl. Maj:t och riksdagen samt av stadsfullmäktige i Stockholm genom beslut, vilket då vunnit laga kraft, skall avtalsförslaget till alla delar vara förfallet.

Avtalsförslaget har upprättats i tre likalydande exemplar, av vilka parterna tagit var sitt.

Stockholm den 13 februari 1959.

Stockholms högskolas förhandlingskommitté:

	<i>A. Thomson</i>	
<i>Torsten Arén</i>	<i>Joh. Blidfors</i>	<i>Sven Lindblad</i>

Delegerade för Stockholms stad:

<i>Carl Albert Anderson</i>		<i>Joakim Garpe</i>
<i>Erik Huss</i>	<i>Einar Nilsson</i>	<i>Ragnar Tomson</i>

Delegerade för Stockholms högskola:

<i>Håkan Nial</i>	<i>Ingvar Svennilson</i>	<i>Karl Myrbäck</i>
-------------------	--------------------------	---------------------

Den i 12 § i avtalet avsedda bilagan har följande lydelse.

Anmärkningar

till vissa paragrafer i avtalet angående inrättande av ett universitet i Stockholm m. m.

»Till 1 §.

Av de till högskolan knutna särskilda instituten med egna styrelser eller direktioner tillhöra Wenner-Grens institut för experimentell biologi, fysiologisk kemi och ämnesomsättningsforskning, ryska institutet samt psykotekniska institutet högskolan och överförs sålunda i och med ombildningen till universitetet. Förutom ovan nämnda institut finns ett antal utomstående institutioner, med vilka högskolan har ett mer eller mindre fast organiserat samarbete. Härutinnan är avtalet icke avsett att medföra någon ändring.

Till 3 §.

I paragrafen nämnda tomter disponeras för närvarande för följande ändamål: nr 8 i kvarteret Bergsmannen Större med adress Norrtullsgatan 2 för juridiska och humanistiska avdelningarna, nr 12 i kvarteret Bergsmannen Mindre med adress Sandåsgatan 2 för institut för organisk kemi, nr 3 i kvarteret Mimer med adress Norrtullsgatan 16 för dels Wenner-Grens institut för experimentell biologi, fysiologisk kemi och ämnesomsättningsforskning, dels institut för försäkringsmatematik och matematisk statistik samt nr 5 i samma kvarter vid Vanadisvägen—Hagagatan för institut för fysik.

Till 4 §.

I paragrafen nämnda tomter disponeras för närvarande för följande ändamål: nr 2 i kvarteret Kungstenen med adress Kungstengatan 45 för matematisk-naturvetenskapliga avdelningen samt nr 3 i samma kvarter med adress Drottninggatan 116 för högskolans förvaltning.

Till 5 §.

I paragrafen nämnda tomter disponeras för närvarande för följande ändamål: nr 3 i kvarteret Spelbomskan med adress Odengatan 61 för socialvetenskapligt institut vid högskolan samt för Institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning i Stockholm och Centralförbundet för socialt arbete, nr 7 i samma kvarter med adress Odengatan 59 för bibliotek för humanistiska avdelningen och därmed förbunden verksamhet samt nr 11 i samma kvarter med adress Odengatan 63 för institut för biokemi.

Parterna äro ense, att tomten nr 3 i kvarteret Spelbomskan må, om så är erforderligt, disponeras för annat universitetets ändamål, även sedan tomten ifråga icke längre erfordras för universitetets socialvetenskapliga institution och icke heller disponeras för Institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning i Stockholm eller Centralförbundet för socialt arbete.

Därest tomten nr 7 i kvarteret Spelbomskan användes till annat ändamål än universitetsbibliotek och därmed förbunden verksamhet, skall avgälden utgå med i mom. 3:0 första stycket tomrättskontraktet angivet belopp.

Parterna förutsätta, att, där ej annat överenskommes, byggnaderna på tomterna nr 3 och 11 i kvarteret Spelbomskan bibehållas och normalt underhållas till dess staden tillträder desamma. Staten skall hålla byggnaderna försäkrade mot brand till betryggande belopp. Skulle eldsolycka övergå någon av byggnaderna, skall brandskadeersättningen tillfalla staten; dock skall, om staten ej inom 18 månader från det händelsen timat åtagit sig att återställa byggnaden, tomträtten avseende tomten ifråga upphöra att gälla, varvid staten skall ej mindre svara för att tomträtten är fri från inteckningar än även till staden utgiva belopp, svarande mot summan av dels den del av brandskadeersättningen, som må ha tillfallit staten, dels den del därav, som kan ha utgått till inteckningshavarna.

Till 6 §.

Den i paragrafen nämnda fastigheten Observatorium nr 1 med adress Drottninggatan 120 disponeras för närvarande för bland annat geografiskt institut.

Till 7 §.

Vad i paragrafen sägs om stadsplaneändring avser ej ändring av den inskränkning av byggnadsrätten på tomterna nr 2 och 3 i kvarteret Kungstenen, som gäller enligt avtal mellan staden och högskolan den 14 november 1905.

De nu gällande stadsplanerna för kvarter, gränsande till de i paragrafen uppräknade tomterna, äro i vissa avseenden föråldrade. Sålunda saknas bestämmelser angående sådant parkeringsutrymme, som enligt nu tillämpade principer bör finnas i fastigheter av ifrågavarande beskaffenhet och belägenhet. Med hänsyn till att härav betingad ändring av dessa stadsplaner kan förutses inom snar framtid ävensom under beaktande av att även andra förändringar i grannkvarterens byggnadsrätt i enlighet med utvecklingens krav kunna komma att vidtagas, har byggnadsrätten för de i paragrafen nämnda tomterna angivits skola bero av de stadsplaner, som vid tiden för ny-, till- eller ombyggnad å tomterna gälla för angränsande kvarter.

Till 8 §.

Donationer för studie- eller resestipendier liksom andra donationer, vilkas avkastning för närvarande icke redovisas i högskolans huvudstat, beröras icke av avtalet i annan mån än att, liksom beträffande övriga donationer, i stället för högskolans organ universitetets motsvarande myndigheter förutsätts skola utöva dispositionsrätten enligt donationsvillkoren.

Till 10 §.

Det förutsättes bland annat, att part, som enligt avtalet överlåter fast egendom, härom utfärdar särskild överlåtelsehandling.

Eventuell avkastning, som förfaller till betalning före den 1 juli 1960, skall tillfalla överlåtaren, annan avkastning förvärvaren. Samma fördelningsregel skall gälla skatter och andra onera.»

Djurgårdsnämnden och Stockholms stads fastighetsnämnd ha denna dag enats om följande förslag till

Överenskommelse

mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och Stockholms stad, å andra sidan, rörande grunderna för exploatering av kronan tillhörig mark inom det område av stadsdelen Brunnsviken i Stockholm, som på härtill fogad dispositionsplan (djurgårdsnämndens ritning nr 5510) angivits med hel dragen svart linje.

§ 1.

Parterna förbinda sig medverka till att generalplan i huvudsaklig överensstämmelse med ovan omnämnd dispositionsplan snarast möjligt upprättas. En dylik generalplan skall även redovisa anslutningar till huvudledningar för vatten och avlopp.

§ 2.

Parterna förbinda sig verka för att stadsplaner snarast möjligt upprättas, antagas och fastställas för bostadsområdet inom dispositionsplanen utan att generalplanens färdigställande avvaktas. Parterna äro ense om att därvid inom området tillgodose behov av mark för studentbostäder i den omfattning, som efter närmare utredning kan befinnas lämplig.

För det till vetenskapliga institutioner m. m. avsedda området skola stadsplaner upprättas, antagas och fastställas, om någondera parten finner detta vara erforderligt.

§ 3.

Innan stadsplaneförslag av staden överlämnas till Kungl. Maj:t för fastställelse, skola mellan parterna upprättas särskilda stadsplaneavtal för planernas genomförande. Därvid skall följande iakttagas.

Mom. 1.

Kronan skall i överensstämmelse med de i 70 respektive 73 §§ byggnadslagen den 30 juni 1947 angivna grunderna för stadsplanläggning av område i en ägares hand avstå mark till gata och annan allmän plats och till sådan allmän byggnad, som erfordras för exploateringen, samt deltaga i kostnaderna för iordningställande av gator.

Mom. 2.

Anläggning av erforderligt vatten- och avloppsnät skall bekostas av kronan i den omfattning, som framgår av lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar den 3 juni 1955.

Mom. 3.

Kronan skall äga rätt att, om kronan så önskar, utföra arbeten för anläggning av sådana gator och ledningar inom stadsplaneområdet, vilka enligt stadsplaneavtal helt eller delvis bekostas av kronan. Sådana arbeten skola utföras i enlighet med stadens föreskrifter enligt gängse praxis och under dess kontroll.

§ 4.

Därest kronan önskar helt eller delvis bebygga det område, som enligt ovannämnda dispositionsplan skall utnyttjas för vetenskapliga institutioner och statliga byggnader utan att avvakta planläggning av området, ankommer det på staden, att på sätt som efter förhandling mellan parterna befinnes lämpligt anordna tillfart samt framdraga ledningar för avlopp, vatten, gas och elektricitet intill gränsen för området ifråga. Kostnaden för framdragande av tillfart samt ledningar för gas och elektricitet bestridas av staden. För anslutning av området till stadens allmänna vatten- och avloppsanläggningar skall kronan utgiva ersättning i den omfattning som framgår av lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar den 3 juni 1955. I den mån härovan omnämnd tillfart och ledningar för gas, vatten, elektricitet och avlopp framdragas över mark, som är i kronans ägo, skall kronan kostnadsfritt ställa mark till stadens förfogande.

§ 5.

Till denna överenskommelse hör en bilaga med kommentarer till densamma.

Har detta förslag till överenskommelse icke före den 1 januari 1960 blivit godkänt av Stockholms stadsfullmäktige genom beslut som då vunnit laga kraft samt av Kungl. Maj:t och riksdagen, skall förslaget till överenskommelse anses till alla delar förfallet.

Härav äro två lika lydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den 13 februari 1959

Djurgårdsnämnden

Henry Johansson

/ K. G. Arrhenius

För Stockholms stad
Dess fastighetsnämnd

Walfrid Frank

/ Sture Dahlén

Den i § 5 i överenskommelsen avsedda bilagan har följande lydelse.

Kommentarer till

en mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och Stockholms stad, å andra sidan, den 13 februari 1959 träffad överenskommelse rörande grunderna för exploatering av kronan tillhörig mark inom del av stadsdelen Brunns-viken.

Till ingressen.

I ingressen avsedd, kronan tillhörig, mark omfattar stadsägorna nr 5 och 22 M samt del av stadsägoområdet nr 22 av stadsägan nr 22 + 23 + 24.

Dispositionsplanens gränser äro schematiskt angivna och förutsättas skola närmare studeras vid planläggningen.

Till § 1.

Vad i paragrafen stadgas att generalplanen skall upprättas i huvudsaklig överensstämmelse med dispositionsplanen innebär icke att generalplaneutredningen begränsas enbart till det område dispositionsplanen omfattar. Utredningarna torde sålunda exempelvis komma att behöva omfatta lösningar för Roslagsvägens sträckning närmast söderut ävensom blivande lokalgatas anslutning till denna nya väg.

Det förutsättes att utredningen rörande motorvägens sträckning påbörjas omedelbart och bedrivs med skyndsamhet.

Därest frågan om områdets anslutning till huvudledningar för avlopp icke skulle vara löst vid upprättandet av generalplanen, må denna redovisa olika alternativa lösningar av frågan.

Till § 2.

Det anmärkes att stadsplanläggning av bostadsområdets västra del mellan Ekshagen och den nya motorvägen (Torphagen) är beroende av motorvägens sträckning på denna plats.

I paragrafen omnämnd utredning förutsätter särskilda förhandlingar även med vederbörande studentorganisation.

Till § 4.

I andra stycket av § 2 i avtalet intagen bestämmelse utgör icke hinder för bebyggelse enligt avtalets § 4.

Vad i denna paragraf säges om område, som enligt dispositionsplanen skall utnyttjas för vetenskapliga institutioner och statliga byggnader, gäller jämväl om området i viss utsträckning kommer att utnyttjas för studentkårsbyggnader.

Kronans åtagande att ställa egen mark till stadens förfogande för tillfart till i paragrafen angivet område förutsätter att nuvarande Roslagsvägen i huvudsak bibehålles som lokalgata inom området och att denna lokalgatas anslutning till blivande Roslagsvägen (motorvägen) kan ske i närheten av området. Skulle annan tillfart visa sig erforderlig förutsättes särskild överenskommelse mellan parterna.

På kronan fallande kostnader komma att regleras av de beslut, som i vederbörlig ordning fattas på grundval av lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar den 3 juni 1955 (gäller även § 3 mom. 2).

